

CZU 343.123.3

**INSTITUȚIA „ÎNCETĂRII” LA FAZA URMĂRIRII PENALE –
REGLEMENTARE ȘI INTERPRETARE**

Iurie ODAGIU,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
prim-prorector pentru studii și management al calității
al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
ORCID: 0000-0002-2474-5299*

Olesea CREȚU,

*doctorandă,
Școala doctorală „Științe penale și drept public”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
ORCID: 0000-0001-8643-9089*

Rezumat

Prezentul studiu este consacrat aspectelor de reglementare și interpretare a instituției încetării procesului penal la faza urmărire penală. De asemenea, analizează ce fel de reglementare a avut în Legea abrogată și cum s-a modificat și evoluat această instituție în actuala Lege procesual-penală. Importanța acestei cercetări derivă din faptul că legislatorul nu a prevăzut o definiție clară a instituției încetării procesului penal la faza urmăririi penale.

Cuvinte-cheie: *proces penal, ordonanță, urmărire penală, încetarea urmăririi penale, scoatere de sub urmărire penală, clasarea procesului penal, Cod de procedură penală.*

Summary

The following study is dedicated to the aspects of regulation and interpretation of the institution of cessation of the criminal process in the phase of criminal investigations. The way it was covered in the repealed Law and the way it changed and evolved in the present criminal procedure Law. The importance of this study derives from the fact that the legislator has not previewed a clear definition of the institution of cessation of the criminal process during criminal investigation.

Keywords: *criminal process, order, criminal investigation, ceasing of criminal investigation, removal from prosecution, classification of the criminal process, Code of criminal proceedings.*

Introducere. „Încetarea” este una din soluțiile care poate fi dispusă la terminarea urmăririi penale de către procuror din oficiu sau la propunerea ofițerului de urmărire penală.

Legislatorul, odată cu adoptarea Codului de procedură penală (2003), a dat o reglementare mai clară instituției încetării procesului penal la faza urmăririi penale, față de legislația anterioară, Codul de procedură penală al RSSM (1961).

Actuala legislație reglementează trei modalități de încetare la faza de urmărire penală: scoaterea persoanei de sub urmărire penală, încetarea urmăririi penale și clasarea procesului penal [2], față de o singură soluție, încetarea procesului penal, reglementată de legea abrogată [1].

Metodele și materialele aplicate. În prezentul studiu au fost folosite pe larg metodele analizei, sintezei, statisticii, comparației. Materialele utilizate se rezumă la actele normative relevante și publicațiile științifice din domeniu.

Conținutul de bază. Instituția juridică a încetării procesului penal a parcurs o cale lungă și dificilă de dezvoltare istorică. A suferit modificări semnificative în legătură cu adoptarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova. Legiuitorul a făcut distincția între clasarea procesului penal, încetarea urmăririi penale și scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, a stabilit noi temeuri de încetare, a prevăzut încetarea parțială a urmăririi penale, a formulat reguli de recurs și examinare de către judecător a unei plângeri împotriva unei hotărâri de încetare și a introdus inovații fundamentale în procedura de încetare a unui proces penal. Cu toate acestea, legislatorul nu a dat o definiție clară instituției încetării procesului penal la faza urmăririi penale, totodată nici sistemul actual al circumstanțelor care exclud urmărirea penală și a procedurii în sine, nici pe departe nu este ideal.

Activitatea procesual-penală este involuntară, logic consecventă, are început, etape intermediare și sfârșit, adică se desfășoară în conformitate cu procedura corespunzătoare, care este reglementată de Legea procesual-penală – Codul de procedură penală al Republicii Moldova [2]. Procedura stabilită de legislația procesual-penală este obligatorie pentru instanțele judecătorești, procurori, organele de urmărire penală, precum și pentru alți participanți la procesul penal[2]. Aceasta presupune, că activitatea subiecților implicați în desfășurarea unui proces penal trebuie să fie reglementată de aceleași reguli, principii procesuale, indiferent de subordonarea instituțională și poziția lor în sistemul de aplicare a legii. Activitatea procesuală se desfășoară în baza unui mecanism bine determinat de legislație, iar respectarea acestuia înseamnă îndeplinirea cerințelor prevăzute de lege (de exemplu, obținerea consimțământului procurorului

de a începe urmăriri penale sau decizia judecătorului de arestare preventivă a învinuitul, desfășurarea percheziției, ridicarea descifrărilor convorbirilor telefonice etc.).

Constatând că probele administrate sunt suficiente pentru a termina urmărirea penală, organul de urmărire penală înaintează procurorului dosarul însoțit de un raport, în care consemnează rezultatul urmăririi penale și cu propunerea de a dispune una din următoarele soluții [3]:

- de a pune sub învinuire făptuitorul și a înainta acuzarea conform prevederilor art. 281 și 282 CPP dacă acesta nu a fost pus sub învinuire în cursul urmăririi penale. Această soluție este propusă atunci când din materialele cauzei rezultă că fapta constatată este incidentă răspunderii penale, că a fost constatată făptuitorul și acesta poartă răspundere penală;

- încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărire.

Încetarea procesului penal la faza urmăririi penale este parte a terminării urmăririi penale.

Terminarea urmăririi penale este acea etapă a procesului penal, care are loc odată cu epuizarea tuturor activităților procesuale desfășurate de către organul de urmărire penală. Odată cu terminarea urmăririi penale, ofițerul de urmărire penală transmite cauza penală procurorului pentru înaintarea învinuirii și transmiterea cauzei în judecată. În cazul în care din probatoriul administrat se identifică una din circumstanțele prevăzute la art.275 CPP, circumstanțe care exclud urmărirea penală, ofițerul de urmărire penală propune procurorului o soluție de încetare.

După cum am menționat anterior, actualul Cod de procedură penală reglementează trei modalități de încetare aplicabile la faza de urmărire penală: scoaterea persoanei de sub urmărire penală, ceea ce ar presupune o încetare a acțiunilor de urmărire penală în privința unei persoane, încetarea urmăririi penale, ceea ce presupune încetarea acțiunilor de urmărire penală atât în privința persoanei cât și în privința faptei și clasarea procesului penal, presupunând o încetare a tuturor acțiunilor de cercetare într-o cauză penală.

În același context menționăm: Codul de procedură penală (1961), abrogat, reglementa doar soluția încetării procesului penal [1, art.185, art.186]. Soluția încetării procesului penal era dispusă de către anchetatorul penal (ofițerul de urmărire penală), prin ordonanță „*Anchetatorul penal dispune încetarea procesului penal printr-o ordonanță, în care expune fondul cauzei și motivele încetării procesului penal*” [1, art.186]. Procurorul era doar informat despre încetarea procesului penal în termen de 24 ore de la adoptarea soluției „*O copie de pe ordonanța de încetare a procesului penal este remisă de anchetator procurorului în curs de 24 de ore*” [1, art.186].

Odată cu adoptarea actualului Cod de procedură penală, legislatorul a modificat subiectul de drept în dispunerea soluțiilor de încetare a procesului penal la faza urmăririi penale, atribuind această prerogativă în exclusivitate procurorului.

Totuși ce este și ce presupune instituția încetării procesului penal la faza urmăririi penale?

Autorii Osoianu Tudor, Andronache Anatol și Orîndaș Victor în publicația „Urmărirea penală” definesc încetarea procesului penal la faza urmăririi penale, ca fiind o concluzie a organului de urmărire penală de stingere a procesului penal, axată pe probatoriu, care demonstrează fie lipsa de vinovăție a celui în cauză, fie existența unor împrejurări de natură de a împiedica tragerea la răspundere penală [4, p.129]. Este soluția care presupune „încetarea activităților procesuale într-o cauză penală, fără pronunțarea unei sentințe de condamnare” [5, p.360] și decizia de terminare și încetare a acțiunilor de urmărire penală în cauza penală [10, p.846].

Ivașcenko V. definește noțiunea încetării ca fiind o metodă de terminare a acțiunilor procesuale într-o cauză penală sau în privința unei persoane în cazul stabilirii circumstanțelor care împiedică continuarea urmăririi penale, decizie a persoanei împuternicite [9].

Glușkov A.I. menționează că încetarea procesului penal la faza urmăririi penale reprezintă acea modalitate de terminare a urmăririi penale, prin ordonanță, dispusă de organul de cercetare penală sau procuror, în urma aprecierii probelor acumulate și a identificării unor circumstanțe, prevăzute de lege, care împiedică continuarea procesului penal [6, p.159].

Autorii Joghin N.V. și Fatkulin F.N. precizează, că încetarea procesului penal este acel act procedural, decizional, prin care organul competent, în temeiul lipsei condițiilor de desfășurare a procesului penal, încetează continuitatea procesuală în cauza penală [8, p.304].

În opinia lui Dubinski A. încetarea procesului penal este etapa finală a cercetării penale, care cuprinde un set de acțiuni procedurale întru analiza și aprecierea probelor administrate în cauză, sistematizarea materialelor cauzei penale, prezentarea materialelor cauzei penale părților la proces și soluționarea demersurilor primite de la aceștia, formularea unei concluzii privind fondul cauzei și deciziile care decurg din aceasta și punerea în aplicare a acestora [7, p.5].

Reiterând cele menționate putem conchide, că încetarea procesului penal la faza urmăririi penale este:

- o metodă de soluționare a procesului penal la faza urmăririi penale;
- un act procesual;
- o garanție procesuală de a nu fi urmărit sau judecat ilegal;

- un fapt juridic.

Instituția încetării urmăririi penale trebuie privită ca o structură juridică complexă și compusă. Totodată remarcăm faptul că încetarea procesului penal la faza urmăririi penale se identifică ca o instituție independentă de soluționare a procesului penal.

În acest context putem defini instituția încetării procesului penal la faza urmăririi penale, *ca fiind un ansamblul de norme juridice care reglementează temeiurile și procedura de încetare a raporturilor juridice procesuale penale la faza urmăririi penale.*

Soluția încetării se dispune de către procuror din oficiu sau la propunerea ofițerului de urmărire penală. Procurorul dispune una din soluțiile încetării prin ordonanță.

Ordonanța de soluționare a procesului penal la faza urmăririi penale.

Codul de procedură penală abrogat (1961) [1, art.186] reglementa Ordonanță de încetare a procesului penal, iar actuala legislație nu are o prevedere clară și unică pentru toate modalitățile de încetare a procesului penal la faza de urmărire penală. Legislatorul pentru fiecare modalitate de încetare [2, art.184, art.185, art.186] a prevăzut aspectul procesual separat, pe alocuri lăsând loc te interpretare.

În contextul dat venim cu o propunere de *lege ferenda*, de a completa Codul de procedură penală cu un nou articol, care să reglementeze aspectul procesual al soluțiilor de încetare la faza urmăririi penale, *Ordonanța de scoatere a persoanei de sub urmărire penală, încetarea urmăririi penale și clasarea procesului penal.*

În concluzie. Ținând cont de importanța și funcțiile pe care le are încetarea procesului penal la faza urmăririi penale, într-o societate de drept ea are propria istorie și propriile etape de evoluție. Încetarea procesului penal la faza de urmărire penală, este actul de încetare a urmăririi penale și soluționare a cauzei penale fără dispunerea unei sentințe de condamnare.

Totodată, reiterăm că cea mai reușită definiție a „*Încetării procesului penal la faza urmăririi penale*” ar fi următoarea: „*Ansamblul de norme juridice care reglementează temeiurile și procedura de încetare a raporturilor juridice procesual-penale*”.

Legislația procesual-penală actuală operează cu trei modalități de încetare a procesului penal la faza urmăririi penale: încetarea urmăririi penale, clasarea procesului penal, scoaterea persoanei de sub urmărire penală, pe când legislația abrogată reglementa doar o singură soluție – *încetarea procesului penal.*

Procurorul identificând unul din circumstanțele care exclude urmă-

rirea penală, din oficiu sau la propunerea ofițerului de urmărire penală, prin ordonanță dispune încetarea (stingerea) procesului penal în fapt sau în personam. Ordonanța, ca și Raportul ofițerului, trebuie să fie argumentată și motivată.

Bibliografie:

1. Codul de procedură penală al RSSM, Nr. 42 din 24.03.1961, Publicat: 24.04.1961 în Veștile RSSM Nr. 10 art. 42, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=96348&lang=ro.
2. Codul de procedură penală, Legea nr. 122-xv din 14 martie 2003 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-110/447 din 07.06.2003. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138876&lang=ro#.
3. Osoianu T., Ostavciuc, D., Terminarea urmăririi penale și trimiterea cauzei în judecată – cadrul juridic național și standardele europene, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-173-196.pdf.
4. Osoianu T., Andronache A., Orîndaș V., Urmărirea penală, note de curs, Chișinău, Ed. Elena – V.I., 2005, ISBN 9975-935-70-2, CZU 343.123.1(075.8) O85.
5. Братусь С. Н., Жогин Н. В., Кованов П. В., Теребилов В. И., Туманова Н. Л., Чхиквадзе В. М., Энциклопедический словарь правовых знаний/ Москва, 1965.
6. Глушков А.И., Уголовный процесс, Москва, Из. «Академия», 2000, ISBN 5-7695-0541-9.
7. Дубинский А. Я. Прекращение уголовного дела в стадии дознания и предварительного следствия: Автореф. дис... канд. юрид. наук. Киев; 1971 / <https://dspace.nlu.edu.ua/>.
8. Жогин Н.В., Фаткуллин Ф.Н., Предварительное следствие в уголовном процессе, Москва, Изд. 2-е переизд., 2005.
9. Иващенко В. Определение понятия «Прекращение уголовного дела» как формы окончания предварительного расследования по уголовным делам. Общество и право, 2009 / Определение понятия «Прекращение уголовного дела» как формы окончания предварительного расследования по уголовным делам (cyberleninka.ru).
10. Топорнина Б.Н., Юридическая энциклопедия/ Москва, 2001, ISBN 5-7975-0429-4, с.846.